

Nauji arba atnaujinti oficialūs NATO terminai

Dr. Vidas Valskys

*KAS terminijos komisijos pirmininko pavaduotojas,
Lietuvos kariuomenės Mokymo ir doktrinų valdybos vadovybės štabo
Doktrinų skyriaus vyr. specialistas*

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro įsakymu sudaryta Krašto apsaugos sistemos terminijos komisija periodiškai svarsto naujus arba atnaujintus (patikslintus ar papildytus) oficialius NATO terminus ir jų apibrėžtis (kai kurių terminų – ir pastabas), kurie Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka teikiami Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (toliau – VLKK) Terminologijos pakomisei ir kurie, juos teigiamai įvertinus VLKK posėdyje, skelbiami Lietuvos Respublikos terminų banke. 2024 m. lapkričio – 2025 m. balandžio mėn. apsvarstyta ir oficialiai patvirtinta daugiau kaip 80 įvairių karybos ir kitų sričių NATO terminų straipsnių. Dalį svarbesniųjų teikiame „Mūsų žinyno“ skaitytojams.

Visapusiškas požiūris (angl. *comprehensive approach*, pranc. *approche globale*) – visų turimų politinių, karinių ir civilinių pajėgumų sujungimas, kad sutelktomis pastangomis būtų pasiektas norimas galutinis rezultatas.

Auditorija (angl. *audience*, pranc. *audience*) – asmenys, jų grupės ar subjektai, kurių įvykių interpretacija ir tolesnis elgesys gali turėti įtakos galutiniam rezultatui.

Pastaba. Auditoriją gali sudaryti visuomenė, suinteresuotosios šalys ir kiti veikėjai.

Tikslinės auditorijos analizė (angl. *target audience analysis*)

(TAA), pranc. *analyse d'audience-cible*) – tikslingas tikslinės auditorijos tyrimas, siekiant sukurti norimą efektą.

Navigacinė kova (angl. *navigation warfare*, pranc. *guerre de la navigation*) – kariniai veiksmai ir (ar) techninių priemonių taikymas pranašumui padėties nustatymo, navigacijos ir sinchronizavimo srityse užtikrinti.

Atsparumas (angl. *resilience*, pranc. *résilience*) – subjekto gebėjimas toliau vykdyti nustatytas funkcijas atakos ar incidento metu ir jai (jam) pasibaigus.

Taktinis judėjimas (angl. *tactical movement*, pranc. *mouvement tactique*) – personalo ir (ar) materialinių priemonių judėjimas iš mazgo ar į jį nustatytame operacijų rajone.

Kovinių operacijų centras (angl. *combat operations centre*, pranc. *centre d'opérations*) – vadavietė – vieta, kurioje vykdomos vadovavimo funkcijos.

Pastaba. Kovinių operacijų centro struktūra priklauso nuo operacinių poreikių.

Neskraidymo zona (angl. *no-fly zone*, pranc. *zone d'exclusion aérienne*) – nustatytų matmenų tam tikros paskirties oro erdvės zona, kurioje draudžiamos oro operacijos, išskyrus tas, kurias vykdyti leidžia atsakingoji institucija.

Modeliavimas ir simuliavimas (angl. *modelling and simulation*, pranc. *modélisation et simulation*) – disciplina, kuri apima modelių, simuliacijų ir simuliacinių sistemų kūrimą ir (ar) naudojimą.

Agentas (angl. *agent*, pranc. *agent*) – modeliavimo ir simuliacinio srityje – kompiuterinė sistema, galinti veikti autonomiškai, pati nuspręsti, ką reikia daryti siekiant iškeltų tikslų, ir sąveikauti su kitais agentais.

Avataras (angl. *avatar*, pranc. *avatar*) – modeliavimo ir simuliacinio srityje – virtualusis objektas, naudojamas dalyviui ar fiziniam objektui simuliacijoje reprezentuoti.

Pastaba. Šis (dažniausiai vizualinis) objektas gali būti bet kurios formos.

Imersija (angl. *immersion*, pranc. *immersion*) – modeliavimo ir simuliacinio srityje – fizinio buvimo dirbtinėje aplinkoje pojūtis.

Griaunamasis užtaisas (angl. *demolition charge*, pranc. *charge de destruction*) – griovimo sistemos dalis, skirta medžiagoms, konstrukcijoms ar įrenginiams sunaikinti naudojant energinį poveikį, pvz., sprogdinant, skaldant, perforuojant, deginant, kertant.

Krateris (angl. *crater*, pranc. *cratère*) – kinetinis pažeidimas, kai dėl smūgio prasiskverbus pro žemės paviršių į gruntą ar gilesnį sluoksnį pakeliamas aplinkinis paviršius ir dirvožemis, o žemės, akmenys ir nuolaužos išsviedžiami aplink smūgio vietą.

Tūpimo zona (angl. *landing zone*, pranc. *zone d'atterrissage*) – zona, kuri gali būti didesnio tūpimo rajono dalis ir kurioje yra keletas tūpimo vietų.

Lengvasis statinys (angl. *light structure*, pranc. *structure légère*) – statinys, skirtas sprogstamosioms medžiagoms nuo nepalankių oro sąlygų apsaugoti.

Atsitraukti (angl. *withdraw*, pranc. *se retirer*) – nutraukti susirėmimą ir atitolti nuo priešininko.

Emisija (angl. *emission*, pranc. *émission*) – medžiagų, organizmų ar energijos išskyrimas į aplinką.

Emisijos kontrolė (angl. *emission control*, pranc. *contrôle d'émission*) – atrankinis elektromagnetinės ar akustinės energijos sklaidimo valdymas, siekiant sumažinti priešininko galimybes aptikti tokį sklaidimą, pasinaudoti gauta informacija ir (ar) sumažinti elektromagnetinius ir (ar) akustinius trikdžius.

Koordinatės (angl. *coordinates*, pranc. *coordonnées*) – skaičių ir raidžių grupė koordinacių tinklo sistemoje taškui žemėlapyje, jūrlapyje ar nuotraukoje nurodyti ir (ar) pažymėti.

Pastaba. Stačiakampėje koordinacių tinklo sistemoje koordinatės paprastai siejamos su žemėlapiu projekcija ir matematiškai prie jos pritaikomos taip, kad platumos ir ilgumos koordinatės būtų galima lengvai paversti stačiakampės plokštumos koordinatėmis ir atlikti su jomis susijusius įprastinius geodezinius matavimus.

Sprogmenų neutralizavimo procedūros (angl. *explosive ordnance disposal procedures*, pranc. *procédures d'élimination des explosifs*) – sprogmenų neutralizavimo personalo veiksmai arba veikimo būdai, kai siekiama prieiti prie sprogmenų, juos įvertinti,

padaryti juos saugius, išgabenti ir galutinai neutralizuoti sprogmenis ar pavojingas medžiagas, susijusias su sprogmenų neutralizavimo įvykiu.

a. Priėjimo procedūros apima veiksmus, kuriais siekiama nustatyti tikslią nesprogusio sprogmens vietą ir prieigos prie jo būdus.

b. Įvertinimo procedūros apima veiksmus, kuriais siekiama identifikuoti nesprogusį sprogmenį ir įvertinti jį bei aplinką.

c. Nukenksminimo procedūros apima sprogmenų neutralizavimo procedūras, kai taikant specialius metodus ir priemones siekiama nutraukti nesprogusio sprogmens pagrindinių komponentų veikimą ar juos atskirti, kad būtų išvengta nepageidaujamos detonacijos.

d. Išgabenimo procedūros apima veiksmus siekiant, jeigu saugu, perkelti nesprogusius sprogmenis.

e. Galutinio neutralizavimo procedūros apima sprogmenų susprogdinimą ar sudeginimą vietoje, pergabenimą į neutralizavimo vietą ar kitus veiksmus.

Šie ir kiti terminų straipsniai skelbiami ne tik Lietuvos Respublikos terminų banke (<https://terminai.vlkk.lt/>), bet ir KAS intranete (skiltyje *Karyba / Terminai ir jų apibrėžtys*) bei nuolat atnaujinamoje NATO terminijos duomenų bazėje (<http://vidinis/kas/PPD/SitePages/NATO%20terminija.aspx>). Atkreipiame dėmesį, kad, renkant dokumentus, leidinius ir kitus tekstus, reikėtų vartoti oficialiai patvirtintus terminus.